

Han Yu (韩愈) ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme¹

A Review Study on The Poems of Han Yu (韩愈)

Nuray PAMUK ÖZTÜRK

Asist. Prof., Selçuk University, Faculty of Letters, Department of Translation and Interpreting, Konya, Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Konya, Türkiye
Orcid: 0000-0001-8186-8116 | E-posta: nuray_panuk@hotmail.com

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Pamuk Öztürk, N. (2024). A review study on the poems of Han Yu (韩愈). *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 63, 89-100.

Pamuk Öztürk, N. (2024). Han Yu (韩愈) ve şiirleri üzerine bir inceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 63, 89-100.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 05 October/Ekim 2023

Accepted/Kabul Tarihi: 17 Jenuary/Ocak 2024

Published/Yayın Tarihi: 28 March/Mart 2024

Pub Date Season/Yayın Sezonu: March/Mart

Issue/Sayı: 63 **Pages/Sayfa:** 89-100

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Nuray PAMUK ÖZTÜRK).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

¹ Bu makale, 03-04 Kasım 2022 tarihinde Selçuk Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu tarafından düzenlenen 2. International Congress of Language and Translation Studies'de sunulan ve özet metni yayımlanan "Tang Dönemi Şairi Han Yu'nün Şiirlerinde Saklanan Felsefesi" başlıklı bildirinin genişletilmiş ve değiştirilmiş halidir.

Öz

Tang Hanedanlığı dönemi Çin edebiyatının gelişmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde, pek çok yazar ve şair yetişmiş, okullar açılmış, yeni akımlar ortaya çıkmış, farklı edebi türlerde eserler üretilmiştir. Yazın alanında yaşanan bu gelişmeler sonraki dönemlerin edebiyat eserlerinin şekillenmesinde de etkili olmuştur. Tang dönemi edebi türleri arasında en dikkat çeken ise şiirdir. Tang Hanedanlığı, Çin şiirine altın çağını yaşatmıştır. Pek çok başarılı şair yetişmiştir. Bu şairlerin eserleri ile Çin şiiri hem konu hem de nitelik bakımından zenginleşmiştir. Yönetim ve memur kesimin şiire ilgi duyması ile bürokrat şairler ortaya çıkmıştır. Bu bürokrat şairlerden bir tanesi de Han Yu'dür. Çocukluğu zorluk içerisinde geçen şair, memuriyet sınavını geçtikten sonra süreç içerisinde hem zorluklar yaşamış hem de başarılar elde ederek terfiler almıştır. Konfüçyüs öğretisini benimseyen Han Yu, eserlerinde Çin felsefesi öğelerini çoklukla işlemiştir. Bu bağlamda çalışmada şairin hem felsefi düşüncesini hem de biyografik bilgilerini içeren "Junzi, Tian'i Örnek Alır", "Nar Çiçeği", "Yüz Yapraklı Şeftali Çiçeği" başlıklı üç şiir belirlenmiştir. Şiirlerin Çince asıllarından çevirileri yazar tarafından yapılmıştır. Çalışmada tarihsel eleştiri yönteminden yola çıkılarak, şiirlerin içerikleri analiz edilmiş; içerdikleri kavramlar belirlenmiş, yazarın biyografisine ve dönemin olaylarına yer veren kısımlar tespit edilmiş ve açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çin edebiyatı, Çin şiiri, Tang Hanedanlığı, Tang şiiri, Han Yu.

Abstract

The Tang Dynasty period has a very important place in the development of Chinese literature. In this period, many writers and poets are trained, schools are opened, new movements emerge, and works in different literary genres are produced. These developments in the field of literature are also effective in shaping the literary works of later periods. The most notable among the literary genres of the Tang period is poetry. The Tang Dynasty gives Chinese poetry its golden age. Many successful poets emerge in that time. With the works of these poets, Chinese poetry is enriched in both subject and quality. Bureaucrat poets emerge as the administration and civil servants become interested in poetry. One of these bureaucrat poets is Han Yu. The poet, who has gone through a difficult childhood, experiences both difficulties and successes and receives promotions after passing the civil service exam. Han Yu, who adopts the Confucian teachings, often uses elements of Chinese philosophy in his works. In this context, three poems titled "Junzi Takes Tian as an Example", "Pomegranate Flower", "Peach Flower with a Hundred Petals", which contain both the poet's philosophical thoughts and biographical information, have been decided to be studied in this research. The poems have been translated from their Chinese originals by the author. In the study, the contents of the poems have been analyzed based on the method of historical criticism; The concepts they contain have been determined, and the sections that include the author's biography and the events of the period have been identified and explained.

Keywords: Chinese Literature, Chinese poetry, Tang Dynasty, Tang poetry, Han Yu.

Giriş

Çin toprakları, tarihi süreçte pek çok hanedanlığa ev sahipliği yapmıştır. Her hanedanlık kendine özgü askeri, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip olmuştur. Bu özellikler hakkında bilgi edinmemiz konusunda tarihi kayıtlar büyük önem taşımaktadır. Tarihi kayıtların yanı sıra sözlü olarak nesilden nesile aktarılan eserler, sanat eserleri ve edebi eserler de dönemlerin askeri, sosyolojik, ekonomik, kültürel ve felsefi özellikleri hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olmaktadır.

Yazın alanında ortaya konulan edebi eserler, şair ve yazarların hayal gücünün eseri olabileceği gibi onların hayatları, yaşadıkları dönemin özellikleri veya düşünce tarzları hakkında da bilgi verebilmektedir. Tang Hanedanlığı (唐朝 618-906) dönemi Çin edebiyatının gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Sanat ve edebiyata önem veren imparatorların desteği ile özellikle şiir alanında ilerleme olmuştur (Pamuk Öztürk, 2020, s. 407). 626-649 yılları arasında hüküm sürmüş olan imparator Tang Taizong (唐太宗) döneminde edebiyat eserlerinin derlendiği, büyük bir kütüphane kurulduğu, şiir yazabilen memurların ödüllendirilerek üst kademelerde görevlere getirildiği aktarılmaktadır (Xu, 2003, s. 315). Tang Hanedanlığı öncesi edebiyatı ile ilgili olarak Eberhard, üçüncü ve altıncı yüzyıl nazımlarının saraydaki bilginler arasında oyuncak olduğunu, eserlerde hissin derinliğinden çok şeklin mükemmeliyetine bakıldığını söylemektedir (Eberhard, 1995, s. 220). Ancak Tang döneminde kuzey şiirinin de etkisi ile şairler, içerik bakımından önceki dönemlerin kurallarının dışına çıkmış, gerçek hisleri ifade eden eserler ortaya koymaya başlamışlardır (Luo, 2011, s. 195). Soyluların hayatları, imparatora ve saraya övgü, aşk, özlem konulu şiirlerin yanı sıra doğa olayları, savaşlar, yalnızlık, kahramanlıklar, halkın durumu ve sosyal yaşamı, memleket hasreti hakkında da birçok şiir yazılmıştır (Pamuk Öztürk, 2020, s. 407).

İmparator Tang Xuanzong (唐玄宗)'un Tianbao (天宝)² döneminin on dördüncü yılında An-Shi İsyanı (安史之乱)³ çıkmış ve Hanedanlık hızlı bir düşüşe sürüklenmiştir. Merkezi yönetimin halk üzerindeki etkisi azalmış, sıradan bürokrat ve toprak sahibi ailelerden gelen eğitilmiş kişiler siyasete girerek aktif hale gelmiştir. Bu dönemde Çin toplumunun yapısı bir dönüşüm aşamasına girmeye başlamıştır. Hanedanlığın yüksek maliyetli zevkleri eleştirilmiş, Konfüçyüsçü düşünceyi yeniden canlandırma çabası içerisine girilmiştir. Bu durum edebiyat alanına, edebiyat ile siyasi meseleler arasındaki bağlantının güçlenmesi olarak yansımıştır. Konfüçyüs düşüncesinde yer alan, edebiyatı siyaset ve eğitimin bir aracı olarak görme kavramı bir açıklamaya kavuşmuş ve bazı yazarların ve şairlerin eserlerinde yer bulmuştur. Eserlerden bazıları siyaset ve eğitim amacına hizmet etme yönünde değişirken, bazıları ifade yönünden gelişmeyi sürdürmüş ve duyguların önemine, estetiğe vurgu yapmıştır. Luo'ya göre aynı yazarın edebiyata karşı tutumu ve edebi üslubu da her zaman tutarlı değildir. Örneğin; nesir alanında Han Yu "edebiyat, Dao düşüncesini aktarmaya hizmet etmeli" fikrini savunurken şiirleri bu fikirle ilişkilendirilmemektedir. Bai Juyi'nin eserleri ise her iki yönde de dikkat çekmektedir (Luo, 2011, s. 310).

İmparator Tang Dezong (唐德宗)'un Zhenyuan (贞元)⁴ döneminin son yıllarından itibaren ve İmparator Tang Xianzong (唐宪宗)'un Yuanhe (元和)⁵ döneminin başlarında, Tang şiiri en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu dönemin şiir özellikleri ile erken Tang dönemi şiirleri arasında dikkat çekici farklılıklar bulunmaktadır. Bu dönemde Yuanhe Şiir Tarzı (元和体)⁶ kabul görmektedir ancak zıt yönlerde ilerleyen iki farklı şiir okulu vardır. Bunlardan bir tanesi; şaşırtıcı ve önceki dönemlerin şiir özelliklerine göre alışılmadık bir şiir tarzını benimseyen Meng Jiao (孟郊), Han Yu (韩愈) gibi şairlerin öncülük ettikleri okul; diğeri ise geleneksel bir eğilimi olan, anlaşılması kolay, ifade tarzı sade Bai Juyi (白居易) ve Yuan Zhen (元稹) gibi şairlerin öncülük ettikleri okuldur (Luo, 2011, s. 334).

² Tianbao (天宝): İmparator Tang Xuanzong'un hükümdarlığının 742-755 yıllarını kapsayan döneme verilen isimdir (Fang, 2013, s. 88).

³ An-Shi İsyanı (安史之乱) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Aktaş, 2022, s. 182-183) (Pamuk Öztürk, 2017, s. 304)

⁴ Zhenyuan (贞元): İmparator Tang Dezong'un hükümdarlığının 785-804 yıllarını kapsayan döneme verilen isimdir (Fang, 2013, s. 91-92).

⁵ Yuanhe (元和): İmparator Tang Xianzong'un hükümdarlığının 806-820 yıllarını kapsayan döneme verilen isimdir (Fang, 2013, s. 92).

⁶ Yuanhe Şiir Tarzı (元和体): Bu terim, Tang Hanedanlığı İmparatoru Xianzong'un (806-820) Yuanhe döneminin en popüler şiir tarzına verilen isimdir. Han Yu (768-824), Yuan Zhen (779-831), Bai Juyi (772-846) ve Zhang Ji (767? -830?) gibi ünlü Yuanhe dönemi edebiyatçıları tarafından yaratılan, Yuanhe döneminden itibaren yaygın olan tüm yeni şiir biçimlerini ifade etmektedir (McCraw, 2016, s. 69).

Meng Jiao ve Han Yu, Han-Meng Şiir Okulunun öncüleridir. Ancak iki şairin ifade tarzlarında farklılıklar bulunmaktadır. Meng Jiao'un şiirleri genellikle Beş İmli Klasik Şiir türündedir, anlatım bakımından gösterişli olsa da estetik bakımından Han Yu'ye göre daha zayıftır. Han Yu'nün şiirleri ise genellikle Yedi İmli Klasik Şiir tarzındadır. Şiirleri, anlatım bakımından muhteşem, ifade ve ele alınan konular bakımından sınırsız, estetik bakımdan ise pek çok araştırmacı tarafından çarpıcı derecede güzel olarak nitelendirilmektedir (Luo, 2011, s. 335). Her iki şairin de şiirsel anlatımı güçlüdür ancak Han Yu'nün anlatımı cesur ve akıcı iken Meng Jiao'unki daha kontrollü ve bastırılmış bir güçtür.

Tang döneminin en büyük şairlerinden biri olan Bai Juyi (772-846)'nin temsil ettiği şiir okulunda ise anlatımda sadeliğe ve anlaşılabilirliğe önem verilmektedir. Örneğin; Bai Juyi, şiirlerini önce büyükannesine okumakta, eğer büyükannesi şiiri anlamazsa eserde değişiklikler yapmaktadır. Bu değişiklik süreci büyükanne şiiri tamamen anlayınca kadar sürmektedir. Böylelikle akıcı ve toplumun her kesimi tarafından anlaşılır bir şiir ortaya çıkmaktadır (Wang, 2009, s. 32).

Tang dönemde şiirlerin konularında değişiklikler yapılmış olsa da şekil bakımından daha önceki dönemlerin kalıpları büyük ölçüde takip edilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Eberhard (1995) şöyle söylemektedir; "Kalıplar, bilhassa tarihçi olarak da tanılan Shen Yüeh⁷ (441-513) tarafından tespit edilirdi. T'ang devrinin büyük şairleri bu kaideleri kabul ediyorlar, fakat onları Kuzey şiirlerinin tesiri altında gerçek hislerle dolduruyorlardı." (s. 220).

Tang Hanedanlığının gelişme döneminde yeni okullar açılmış, şairler ve yazarlar yetiştirilmiştir. Yetiştirilen şairler ve yazarlar sadece soylu kesimden olmayıp halk arasından başarılı olan kişiler de vardır. Bu şairlerin bakış açıları ve eserleri şiire yeni kapılar açmış; konular, yazım teknikleri, üretilen eserlerin ulaştığı kitlenin özellikleri Tang şiirinin gelişmesine ve yenilenmesine katkı sağlamıştır. Hanedanlığın kuruluş ve yükselme döneminde Tang şiirlerinin konuları daha canlı ve umutlu iken yıkılış döneminin şiirlerinin konuları daha kasvetlidir. Bu dönemde serbest nazımlı şiirlere ek olarak bir mısrasında beş veya yedi im kullanılarak yazılan şiirler ön plana çıkmaktadır. Bu şiirler de uzunluklarına, yapılarına ve uyaklarına göre farklı türlere ayrılmaktadır. Bu şiir türlerinin özellikleri kısaca şöyledir;

Beş İmli Klasik Şiir (无 言 古 诗): Han ve Wei Hanedanlıkları döneminde oluşturulan klasik Çin şiiri türlerinden bir tanesidir. Her bir mısrasında beş im bulunmaktadır. Mısra sınırlaması veya belirli bir kafiye uyumu yoktur. Dolaylı anlatım ve mısra sonlarında farklı tonların kullanımı serbest bırakılmıştır. Ancak genel olarak şiirlerin yazımında Nian-er (拈 二) prensibini benimsemektedir. Bu prensip iki mısra arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Bu prensibe göre bir mısra eğer düz ton ile başlıyorsa eşleştirildiği ikinci mısranın da düz tonlu olması gerekir (Gu, 2009, s. 1). Bu şiir türünün temsilcileri arasında Li Bai (李白), Du Fu (杜甫), Wang Wei (王维), Wei Yingwu (韦应物) yer almaktadır.

Yedi İmli Klasik Şiir (七 言 古 诗): Bu şiir türüne Yedi İmli Klasik Esinti veya Yedili Klasik de denilmektedir. Genellikle her mısrasında yedi im bulunan şiirleri ve şarkıları ifade etmektedir. Klasik Çin şiiri türlerinden bir tanesidir. Her bir mısra da yedi im bulunmaktadır. Ancak mısra sayısında herhangi bir sınırlama yoktur. Yedi İmli Klasik Şiir, Çin klasik şarkı ve şiir türlerinin temel türlerinden bir tanesidir. Bu şiir türünün kökeninin Han Hanedanlığı dönemi şarkılarına dayandığı ancak şiir olarak daha eski döneme tarihlendirilebileceği aktarılmaktadır (Gu, 2009, s. 55). Bu şiir türünün temsilcileri arasında Han Yu (韩愈), Li Bai (李白), Li Qi (李颀) yer almaktadır.

Beş İmli Sekiz Mısrallı Şiir(五 言 律 诗): Bu şiir türüne Beşli Sekizlik de denilmektedir. Döneminin modern şiir türleri arasında değerlendirilmektedir. Kökeninin Güney-Kuzey Hanedanlıkları dönemine uzandığı, Tang döneminin başlarında olgunlaştığı aktarılmaktadır. Her bir mısrasında beş im bulunan şiir toplamda sekiz mısradan oluşmaktadır. Sekiz mısranın her biri dört veya beş kafiye ile kafiyelidir. Şiirin ortasında bulunan iki beyit diğerlerinden zıt kafiyeyle sahiptir. Genellikle düz tonla kafiye uyumu yakalanmaktadır (Gu, 2009, s. 154). Bu türün önce gelen şairlerinden bazıları Wang Changling (王昌龄), Meng Haoran (孟浩然), Liu Changqing (刘长卿)'dir.

⁷ Shen Yüeh: Eberhard, Çin Tarihi başlıklı kitabında Wede-giles sistemini kullandığı ve yukarıdaki bilgide doğrudan alıntı yapıldığı için isim eserde verilen şekliyle yazılmıştır. Çalışmanın genelinde Çince kelimeler için pinyin sistemi kullanılmaktadır. Adı geçen tarihçi ve yazarın isminin pinyin sistemine göre yazımı Shen Yue (沈约)'dir.

Yedi İmli Sekiz Mısralı Şiir (七言律诗): Bu şiir türüne Yedili Sekizlik de denilmektedir. Beş İmli Sekiz Mısralı Şiir gibi bu şiir türü de döneminin modern şiir türleri arasında değerlendirilmekte, kökeninin Güney-Kuzey Hanedanlıkları dönemine uzandığı, Tang döneminin başlarında olgunlaştığı aktarılmaktadır. Sekiz mısradan oluşmaktadır. Bu mısraların her biri dört veya beş kafiye ile kafiyelidir ve her mısradaki yedi im bulunmaktadır. Li Shangyin (李商隐), Wang Wei (王维), Du Fu (杜甫) bu şiir türünün önde gelen temsilcilerinden olduğu ve Du Fu'nun bu türü mükemmelleştirdiği aktarılmaktadır (Gu, 2009, s. 229).

Beş İmli Dört Mısralı Şiir (五言绝句): Her mısrasında beş im bulunan, toplamda dört mısradan oluşan şiirlerdir. Bu şiir türünde genellikle birinci, ikinci ve dördüncü mısralar uyaklıdır. Ancak bazı şairler bu türde ikinci ve dördüncü mısrasını uyaklı şiirler de yazmışlardır. Bu türün önde gelen şairlerinden bazıları Li Bai (李白), Liu Changqing (刘长青) ve Wang Wei (王维)'dir (Pamuk Öztürk, 2020, s. 408-409).

Yedi İmli Dört Mısralı Şiir (七言绝句): Bu şiir türüne Yedili Dörtlük de denilmektedir. Her mısrasında yedi im bulunan dört mısradan oluşmaktadır. Geleneksel Çin şiir türlerinden bir tanesi olup döneminin modern şiir türlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu türün kökeninin Güney Hanedanlığı Yuefu şarkılarına veya Kuzey Hanedanlığı Yuefu halk şarkılarına kadar uzandığı aktarılmaktadır. Tang Hanedanlığı döneminde yaşanan gelişmeler sonucunda son şeklini almıştır (Gu, 2009, s. 309). Bu şiir türünün önde gelen şairleri arasında Li Bai (李白), Du Fu (杜甫), Li Shangyin (李商隐), Wang Changling (王昌龄) bulunmaktadır.

Yukarıda temel özellikleri anlatılan şiir türlerinde yaşanan gelişmeler, anlatımda farklı tekniklerin kullanılması ve şairlerin duygularını farklı yöntemlerle ifade etmeleri edebi zenginliğin bir göstergesi niteliğindedir. Tang döneminde altın çağını yaşayan Çin şiiri, pek çok farklı tema üzerinden incelenebilmektedir. Çalışmamızın temelini Tang döneminin önde gelen entellektüelleri arasında yer alan Han Yu (韩愈) ve eserlerinde vurguladığı anlamlar oluşturmaktadır.

1. Yöntem

Çalışmada tarihsel eleştiri yönteminden yola çıkarak anlam analizi yapılmış, şiirlerde verilen kavramlar incelenmiştir. Moran, tarihsel eleştirinin önemli noktalarından bahsederken şöyle söylemektedir;

Tarihsel eleştirinin en önemli yanı eseri belli bir sanat geleneğindeki yerine oturtmak, o tür eserlerin özelliklerini ortaya koymak, böylece eserde gözetilen amaçları, esere şekli veren ilkeyi belirtmek ve ona hangi açıdan bakılacağını bulmaktır. Eseri tarihsel çerçevesi içine yerleştirerek daha iyi anlatmak için bazen yazıldığı çağın dünya görüşünü, inançlarını ve bunları meydana getiren uzlaşımları (convention) bilmek gerekir (Moran, 2022, s. 79).

Han Yu'nun eserlerine şekil veren ilkeleri araştırmak için öncelikle şiirlerinde verilen anlama dikkat etmek gerekir. Çetin, şiirde anlam hakkında şöyle söylemektedir;

Şiirdeki anlam, nesre has olan doğrudan doğruya mantıki (lojik) bir anlam değildir. Yani nedensellik, aynılık gibi salt akıl ve mantık ilkelerine, akli kontrole, determinist yaklaşıma tamamen bağlı değildir. Ayrıca dış realiteyle birebir örtüşen, makul, bilinen, görülen gerçeklerin ifadesi olan yansıtılmalı anlamla da sınırlı değildir. Çoğu zaman fiziksel anlamda olağanüstü, insanın sınırlı anlama yetisi olan aklının üstünde, yüce, aşkın, ilahi hakikatleri ifade eden şiir, kendi şartları içinde oluşmuş özel bir anlam yapısına ve katmanına sahiptir.

Şiirin içerdiği anlam zihinsel melekelerimizle algılanabilen bir anlam değil, düşüncenin duyguya dönüşmüş biçimidir (Çetin, 2019, s. 105).

Şiirde anlamdan yola çıktığımızda karşımıza kelimelerin bugünkü anlamları ile o dönemdeki anlamları arasındaki farklılıklar çıkmaktadır. Bu sebeple şiirlerin anlamları incelenirken kelimelerin yazıldığı dönemdeki anlamları saptanmış, çeviriler ve incelemeler bu bağlamda yapılmıştır. Şairin yaşadığı dönemin edebi anlayışına etki eden etmenler ve bu etmenlerin şairin eserlerine yansımaları hakkında bilgi verilmiştir. Konfüçyüs öğretilerini benimseyen şairin pek çok şiirinde bu öğretinin yansımaları görülmektedir. Bu bağlamda belirlenen şiirlerde, şairin işlediği Çin felsefesine özgü bazı kavramlar tespit edilmiş ve bu kavramlara övgü, eleştiri, bilgi verme, tasvir vb hangi amaçla şiirde yer verildiği araştırılmaya çalışılmıştır.

2. Han Yu (韩愈) (768-824) ve Şiirleri

Asıl adı Tui Zhi (退之) olan Han Yu, 768-824 yılları arasında yaşamış bir şair, yazar, düşünür ve devlet adamıdır. Henan Eyaleti, Heyang şehrinde doğmuştur. Changli (昌黎) soyundan geldiği aktarılan Han Yu'ye, Han Changli (韩昌黎) de denilmektedir (Gu, 2009, s. 92). Xin Tang Shu (Yeni Tang Tarihi-新唐书) 101. Bölümde ve 125. Bölümde şair hakkında şu bilgilere yer verilmektedir;

Üç yaşında babasını kaybeden Han Yu, amcası tarafından büyütülmüştür. Okuyabildiği, binlerce imi yazabildiği, klasik eserleri anlayabildiği aktarılan Han Yu, pek çok kez katıldığı ve başarısız olduğu imparatorluk sınavını yirmi beş yaşında geçerek devlet kademesinde görev almıştır. Xuanwu Garnizonunda (宣武节度使) gözlemci ve danışman olarak görev yapmıştır. Garnizonun komutanı General Dong Jin (董晋)'in ölümünün ardından askerler ayaklanma çıkarmıştır. Bu ayaklanma sırasında Han Yu garnizondan ayrılmıştır. Ayaklanmayı bastırması için Wuning Garnizonundan (武宁节度使) Zhan Jianfeng (张建封) görevlendirilmiştir. Han Yu daha sonra Si Men Boshi (四门博士)⁸ unvanını alarak, resmi yazışmaların denetlenmesinden ve sansürlenmesinden sorumlu olmuştur. Saray hakkındaki söylemleri sebebiyle Tang Dezong tarafından rütbesi düşürülmüştür. Jiangling'de (江陵) adli işlerinden sorumlu memur olarak görevlendirilmiştir. Halk tarafından sevilen bir diplomat ve edebiyatçıdır. Yuanhe döneminin başlarında tekrar doktor unvanı ile doğu başkentinde görevlendirilmiş ve üç yıl boyunca bu görevi sürdürmüştür. Sonrasında başkent memurluğu dış temsilcisi olarak Henan (河南)'a gönderilmiş ve danışmanlığa terfi etmiştir (Xin Tang Shu (a), Liezhuan Yi Bai Yi, Han Yu, 2023; Xin Tang Shu (b), Liezhuan Yi Bai Er Shi Wu, Ru Xue Xia, 2023).

Han Yu, sonrasında gösterdiği başarılar sebebi ile başkent Chang-an'da eğitimci doktor olarak görevlendirilmiştir. 813 yılında Konfüçyüs söylemleri sebebi ile rütbesi düşürülmüştür. Bunun üzerine Han Yu, Jin Xue Jie (进学解) adlı nesrini kaleme almıştır. Eserde, rütbesinin düşürülmesi durumdan yaşadığı rahatsızlığı ve şikâyetlerini öğrencilerine ders veriyormuş gibi anlatmaktadır.

Han Yu, Changqing'in (长庆)⁹ ikinci yılında (822) Savaş Bakanı olarak görevlendirilmiştir. Bu göreve getirilmesinin hemen ardından çıkarılan isyanı bastırması için Zhenzhou (镇州)'ya gönderilmiştir. Zhenzhou'ya askeri vali olarak atanan Tian Hongzheng (田弘正) harcamalardaki israf ve gösterişli törenler konusunda çok titiz davranmaktadır. Bu durumdan rahatsızlık duyan pek çok bürokrat ve rütbeli asker arasında bölgede askeri elçi olarak görev yapan Wang Tingcuo (王廷凑) da bulunmaktadır. Wang Tingcuo'nun kışkırtmaları sonucunda askerler ayaklanma çıkarmışlardır. Ayaklanma sırasında Tian Hongzheng'in ailesi, görevlileri ve kendisi öldürülmüştür. İsyancılar imparatorluktan, Wang Tingcuo'nun askeri vali olarak atanmasını talep etmişlerdir. İsyancıları bastırma için imparatorluk tarafından gönderilen ordu, isyancılar tarafından yenilgiye uğrayınca imparator, Han Yu'yü Wang Tingcuo'yu kuşatmayı kaldırması, şehri ve esir tuttukları Yuan Yi (元翼)'yi teslim etmesi konusunda ikna etmesi için bölgeye göndermiştir (Xin Tang Shu (c), Liezhuan Yi Bai Yi, Han Yu, 2023).

Han Yu, 824 yılında, 56 yaşında, aniden hastalanarak hayatını kaybetmiştir. Neden öldüğüne dair tartışmalar günümüzde halen araştırılmakta ve farklı görüşler ortaya atılmaktadır. Bu görüşlerden bazıları onun bir başkası tarafından zehirlenerek öldürüldüğü yönündedir. Bazıları ise kendisinin düzenli olarak bilinçli bir şekilde kükürtlü tavuk tükettiğini ve zamanla bunun onu zehirlediği fikrini savunmaktadır (Chen, 2012). Ölümünden sonra adı Han Wen Gong (韩文公) ve Han Libu (韩吏部) olarak anılmıştır.

Han Yu'nün yaşadığı dönem Tang Hanedanlığının yükselme dönemine denk gelmektedir, bu sebeple şiirlerinin konuları daha canlı, tavsiye verir ve eleştirir niteliktedir. Han Yu, edebi ve felsefi alanda Tang döneminin en önemli entelektüelleri arasında yer almaktadır. Çalışmalarının kendi dönemi ve sonrasında edebiyat ve düşünce hayatı üzerinde büyük etkisi olmuştur. Düz yazı, şiir ve eleştiri türlerinde eserler vermiş, bu eserlerinde döneminin günlük yaşamını ve felsefesini ele almıştır. Budizm ve Taoizm'in revaçta olduğu bir ortamda Konfüçyüsçü düşünceleri savunmuş, bu düşüncelerini edebi eserlerine de yansıtmıştır.

⁸ Si Me Boshi (四门博士): Dört Kapının Doktoru anlamına gelen akademik bir unvandır.

⁹ Changqing (长庆): İmparator Tang Muzong'un (唐穆宗) hükümdarlığının 821-824 yıllarını kapsayan döneme verilen isimdir (Fang, 2013, s. 92).

Çalışmada Han Yu'nün Beş İmli Sekiz Mısıralı Şiir özelliğine göre yazılmış bir şiiri ve Yedi İmli Dört Mısıralı Şiir özelliğine göre yazılmış iki şiiri incelenmiştir. Şiirler belirlenirken vurguladıkları anlamlar, içerdikleri felsefi, kültürel kavramlar ve şairin ruh halini anlatan durumlar göz önüne alınmıştır.

《君子法天运》

君子法天运，
四时可前知。
小人惟所遇，
寒暑不可期。
利害有常势，
取舍无定姿。
焉能使我心，
皎皎远忧疑。

Junzi Tian'i Örnek Alır

Junzi, Tian'i örnek alır,
Önceden bilir dört mevsimi
Varoş anca başına geleni bilir,
Ne bilsin yazı kışı.
Kâr zarar her zaman var,
Sana kalmış neyi seçeceğin.
Bu düşünce kalbimi aydınlatır,
Uzaklar pırl pırl endişesizdir.

Eser, Han Yu'nün şiir anlayışını temsil eden şiirlerinden bir tanesidir. Beş İmli Sekiz Mısıralı Şiir (五言律诗) özelliğine göre yazılmıştır. Han Yu, eserlerinde döneminin günlük yaşamını ve felsefesini ele almıştır. Konfüçyüsçü düşünceyi eserlerinde yansıtmıştır ve bu durum Junzi, Tian'i Örnek Alır başlıklı şiirinde açıkça görülmektedir.

Şair, bu şiirinde kısaca şöyle söylemektedir; junzi (君子) yani ideal insan¹⁰, doğa ile uyum içerisinde yaşayan insandır. Bu sebeple her ne yapacak, nasıl davranacak ise önce kendisine tian (天)¹¹ örnek almalıdır. Tian'i örnek aldığı takdirde pek çok şeyi önceden tahmin edip, bu durumlara hazırlanma şansına sahip olur. Örneğin; bir çiftçi mevsimlerin geçişlerini takip ettiğinde hangi mevsimde hangi ürünü ekeceğini, ne zaman ürünlerini hasat edeceğini; devlet kademesinde bir görevli, bir yönetici ise sefere çıkılacağı vakit iklim koşullarını, gidilecek güzergâhı, askerlerin yeme, içme, barınma, giyinme vb ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağı hakkında bilgi sahibi olur ve kendisini muhtemel felaketlerden korur.

İkinci satırda geçen, tercümesi varoş olarak yapılan xiao ren (小人) (Küçük insan) kelimesi “hiçbir şey bilmeyen, hayatın normal rutinine bağlı olarak yaşayan ve junzi'nin tam tersi olan insan” anlamına gelmektedir. Bu insanların sadece kendilerinin karşılaştıkları durumlar hakkında bilgi sahibi olduklarından, diğer durum ve kişilerle ilgilenmediklerinden, bununla doğru orantılı olarak da tian'in düzenine uyumlu yaşamadıklarından bahsetmektedir. Tian'in düzenini takip etmediği için de sıcağı-soğuğu, yazı-kışı, ekisiyi-artıyı bilmediğini anlatmaktadır.

Üçüncü satırda; tian'e uyumlu yaşamının her zaman mutluluk ve iyi şeyleri getirmeyeceğine vurgu yapılmaktadır. Nasıl doğada felaketler, kişiye ve çevreye zarar veren olaylar varsa tian'i izlediğimizde de bizlerin karşılaşılabileceği olumsuz durumlar vardır. Ancak şair yine tercihin kişiye kaldığını, tian'e aykırı bir durum seçilirse olumsuzluklar yaşanacağını, tian ile uyum içinde bir durum seçilirse tian'in verebileceği zararın dışında

¹⁰ Konfüçyüs, ideal insanı bazı kavramlar ve ilkeler doğrultusunda hareket eden insan olarak tanımlamaktadır. Bu kavramlardan bazıları: ren (仁) (insanları sevmek, insan sevgisi), xiao (孝) (örnek evlat olmak, hayırlı evlat olmak), li (礼) (âdetlere uymak, kurallara uymak), zhong yong (中庸) (aşırılıktan kaçınmak), zhi (智) (bilgi, bilgili olmak), tian (天) (yaratıcı gök), tian ming (天命) (göğün emri, kader), tian dao (天道) (göğün düzeni, evrenin düzeni) (Ceylan F. E., 2020, s. 146). Konfüçyüs ortaya koyduğu bu ilkelerle ideal insanın nasıl olması gerektiğini vurgulamıştır.

¹¹ Tian: Kalkır (2018), Tian kavramını şu şekilde tanımlamaktadır; Konfüçyüs'e göre evren bir yaratıcı gücün eseridir. Bu yaratıcı gücün adı Tian'dır. Tian evreni sadece yaratmakla kalmaz aynı zamanda onu yönetir de. Evreni yöneten Tian, kendi düzenine uygun olacak şekilde insanın kaderini de tayin eder. Bu kaderin adı Tian Ming'dir. Tian Ming, Tian'in emri, onun belirlediği kader yani alın yazısıdır. Ancak bu kader sabit değiştirilemez bir kader olmak yerine, insanın kendi iradesi ile değiştirebileceği bir olgudur. İnsan kaderini kendisi çizme gücüne ve yeteneğine sahiptir. Ancak bunun da temel koşulu Tian Dao'dan geçer. Tian Dao'un iki temel anlamı bulunmaktadır. Buna göre Tian Dao hem evrenin düzeni hem de ona uygun yaşamak için izlenmesi gereken yoldur. Dolayısıyla insanın kaderini olumlu yönde değiştirmesi Tian Dao'a uygun şekilde yaşaması ile mümkündür. Bunu başarabilecek insan ise Jünzi (君子) yani ideal insandır (s. 99).

olumsuzluklarla karşılaşmanın çok muhtemel olmadığından bahsetmektedir. İdeal bir insan tian'e uygun hareket ettiğinde karşılaşacağı sorun, uygun hareket etmeyen bir kişinin karşılaşacağı sorundan daha az zarar vericidir.

Son satırda tian'e teslimiyetin, tian ile uyum içerisinde yaşadığında olması muhtemel durumları düşünmenin ve bunlara inanmanın kalbini, içini huzurla doldurduğunu; bu düşünce kalbinde olduğu sürece geleceğe daha huzurla ve güvenle, endişesiz bakabildiğini söylemektedir.

《题榴花》

五月榴花照眼明，
枝间时见子初成。
可怜此地无车马，
颠倒青苔落绛英。

Nar Çiçeği

Gözleri aydınlatıyor Mayıs'da nar çiçekleri,
Dallar arasından tohumlar görünüyor.
Arabalar ve atların olmaması ne üzücü,
Kıpkırmızı çiçekler yosunlara düşüyor.

Han Yu, bu şiiri yakın arkadaşlarından bir tanesi olan Zhang Shiyi (张十一) ile birlikte kaleme anlamıştır. Şiirin hem Zhang Shiyi'nin hem de şairin rütbesi düşürülerek sürgün edildikleri dönemde yazıldığı aktarılmaktadır (Meng, Yan ve Chen, 2006, s. 104). Yedi İmli Dört Mısralı Şiir (七言绝句) özelliğine göre yazılmıştır.

Nar Çiçeği başlıklı şiirde; mayıs ayının sıcaklığının nar çiçeklerinin rengini ortaya çıkardığı ve ilk tohumların görünmeye başladığı dile getiriliyor. Şair, bu güzelliği görecektir rütbeli ve soylu kişilerin olmadığını söyleyerek kıpkırmızı açan çiçeklerin yerlere, yosunların üzerine alelade bir şekilde düştüğünü anlatıyor. Nar çiçeklerini kendisini ve arkadaşını ifade eden bir metafor olarak kullanıyor.

Şiirin ilk iki mısrası mevsime işaret etmektedir. Bahar mevsiminin en güzel aylarından biri olan mayıs; sıcak ve güzel havayı, güneş ışığını, bereketli meyve ağaçlarını, açan çiçekleri çağrıştırmaktadır. Şiirin son iki mısrası nar çiçeklerinin bulunduğu yeri anlatmaktadır. Bir yandan manzara içerisinde nar çiçeklerinin varlığına ve görkemine vurgu yapılırken diğer taraftan kimsenin onların güzelliklerini görmediği ifade edilmektedir. Çin felsefesinde nar çiçeği, kararlılık ve coşku için metafor olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple şiirin tamamı doğanın canlanmasını ve doğal manzarayı anlatırken, nesnel manzara yaşam felsefesini somut bir şekilde göstermektedir.

Şiirin ilk mısrasında verilen "gözleri aydınlatır (照眼明)" ifadesi nar çiçeklerinin güzelliğini vurgulamak için kullanılmıştır. Şair bu ifade ile sadece çiçeklerin güzelliğini dile getirmemiş aynı zamanda çiçekleri gören insanların mutlu ruh hallerini de anlatmıştır. İkinci mısradaki tohumlar olarak verilen ifade, yeni yeni eserler ortaya koymanın, üretmenin, çoğalmanın verdiği umudu anlatmaktadır. Ancak üçüncü mısradaki umut yerini hüznü bırakmaktadır. "Arabalar ve atlar" olarak verilen ifade rütbeli ve soylu kişileri ifade etmek için metafor olarak kullanılmıştır. Bu durum iki farklı bakış açısı ile değerlendirilebilir. Birincisi; kimsenin nar çiçeklerini görmeye gelmemesi, arabaların yollarda iz bırakmaması, çiçeklerin doğal bir ortamda dalları kırılmadan, zarar görmeden büyüdüğünü anlatmaktadır. Yani şair, eserlerini kimsenin baskısı ve beğenilme korkusu olmadan özgür bir şekilde ortaya koyabilmektedir. İkincisi; Nar çiçeklerinin güzelliğinin görülmemesi ve alelade bir şekilde yosunların üzerine düşmesi ifadesi üstü kapalı bir şekilde şairin yalnız ruh halini dile getirmektedir. Şair, ürettiği eserlerin bu kişilerin dikkatini çekmediğini, kimsenin onu takdir etmediğini söylemektedir. Son mısradaki verilen "ters dönmek (颠倒)" ifadesi şairlerin ve yazarların yeterince takdir edilmemesine duyulan kırgınlığa yönelik güçlü bir eleştiridir. Şiirin ilk iki mısrası manzarayı son iki mısrası ise duyguları ifade etmektedir.

《题百叶桃花》

百叶双桃晚更红，
窥窗映竹见玲珑。
应知侍史归天上，
故伴仙郎宿禁中。

Yüz Yapraklı Şeftali Çiçeği

Yüz yapraklı iki şeftali kıpkırmızı akşamları,
Dönerler pencereye yansır bambunun parlaklığı.
Shi shi eşlik eder iç avluda,
Eski arkadaşlar kalmam için eşlik ediyor bana

Han Yu bu şiirini imparator Tang Xianzong'un yönetiminin onuncu yılında (815) (Fang, 2013, s. 92) yazmıştır. Bu dönemde Han Yu, imparatorluk sarayında fermanların yazım denetimini yapmakla görevli memur olarak çalışmaktadır ve geceleri sarayda kalmaktadır. Yalnız kaldığı bir gece pencerenin önünde gördüğü parlak ve güzel şeftali çiçekleri ona, içsel bir ferahlık, huzur ve mutluluk vermiştir. Bu sebeple bu kısa şiiri kaleme aldığı aktarılmaktadır (Tang, 1998, s. 141). Şiir, Yedi İmli Dört Mısralı Şiir (七言绝句) özelliğine göre yazılmış şiirlerden bir tanesidir.

Birinci mısradaki şeftali çiçeğini şair, kendisini anlatan bir metafor olarak kullanmıştır. Yüz yapraklı şeftali olarak adlandırılan meyve, iki yaprağı bulunan, yaprakları iç içe geçmiş gibi görünen bir meyvedir. Bin yapraklı şeftali (千叶桃花) olarak da adlandırılmaktadır. Burada şeftali çiçeğindeki yaprağın sayısının kaç olduğu değil alışılmış şeftali çiçeği yapraklarından daha fazla olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca şeftali çiçeği Çin felsefesinde bilgeliği, öğretmen olmayı ifade etmektedir. “Yer yüzünde bir sürü şeftali çiçeği var (桃李满天下)” deyiimi pek çok öğrenci yetiştiren öğretmenlere yönelik bir övgü ifadesi olarak kullanılmaktadır. Şair kendini herhangi bir şeftali çiçeği gibi değil diğerlerinden farklı özelliklere sahip bir çiçek olarak yansıtmaktadır. Eserlerini dönemin edebiyat ve şiir anlayışının dışında değerlendirdiği için kendisinin ve ürettiği eserlerin diğer şair ve eserlerden farklı olduğuna ve pek çok öğrenci yetiştiren bir öğretmen olduğuna vurgu yapmaktadır.

İkinci mısradaki yer verilen bambu söylemi, şairin Konfüçyüs düşüncesinin bir göstergesidir. Şeftali çiçeklerinin yönlerini bambuya doğru dönmesi ifadesi, kendisinin Konfüçyüs düşüncesini benimsediğini anlatmaktadır. Bambu bitkisi, imgesel olarak Konfüçyüs düşüncesinde önemli bir yere sahiptir. Ceylan, bambunun Konfüçyüs düşüncesindeki yeri ile ilgili olarak şöyle söylemektedir:

Bambu simgesi de Çin Konfüçyüs düşüncesinde yer alan öğelerden biri konumundadır. Shuowen Jiezi sözlüğüne göre bambu, Konfüçyüs düşüncesinde “altı sanat” olarak bilinen başlıklara etki etmiştir. Bunlar “Ritüeller (Li 礼), Müzik (Yue 乐), Ok Atma (She 射), At arabası kullanmak (Yu 御 / 驭), Kitap (Shu 书) ve Matematik (Shu 数)” olarak geçmektedir.¹² (Ceylan E. , 2023, s. 101).

Üçüncü mısradaki geçen Shi shi (侍史), iç avluda imparatoru ziyarete gelen kişilere eşlik eden bakanlar için kullanılmaktadır. Çince yazımda tian shang (天上) olarak verilen ifade, imparatorluk sarayındaki iç avluya verilen isme vurgu yapmaktadır. Kelime tek tek incelendiğinde tian, gök; shang, üstünde anlamına gelmektedir.

Dördüncü mısradaki tercümesi “bana” olarak yapılan kelimenin Çince’si “xian lang (仙郎)”dır. Xian lang, Shangshu Eyaletinde görevli memurlara verilen genel bir unvandır. Han Yu, Shangshu Eyaletinde imparatorluk fermanlarının yazımının denetlenmesinde görevli memur olarak çalışmıştır (Tang, 1998, s. 141). Bu sebeple şiirde doğrudan kendi adı veya “ben” kelimesi yerine verilen unvanı kullanmayı tercih etmiştir.

Değerlendirme

Tang Hanedanlığı, Çin tarihinde edebi zenginliğin en fazla yaşandığı dönemlerden bir tanesidir. Bu dönemde öne çıkan edebi tür şiirdir. Pek çok farklı konu, biçim ve türde şiirler ortaya konulmuş, pek çok şair yetişmiştir. Şiir yazabilen yöneticilerin üst kademelerde görevlere getirilmesi ile de pek çok bürokrat şair ortaya çıkmıştır. Bu bürokrat şairlerden bir tanesi de Han Yu’dür. Han Yu, küçük yaşta babasını kaybetmiş, amcası tarafından yetiştirilmiş, çok fakir ve zor bir hayat yaşamıştır. Yirmi yaşında memurluk sınavlarına girmeye başlamıştır ancak beş yıl gibi bir süre başarılı olamamıştır. Yirmi beş yaşında kazanabildiği düşük rütbeli memuriyet ona istediği gibi kolay bir yaşam imkânı sunmamıştır. Otuz beş yaşında ancak üst rütbeli bir memuriyete getirilmiştir ancak bu seferde üst rütbesinde olan memurların çatışmalarından dolayı zorluklar yaşamıştır.

Konfüçyüs öğretilerini benimseyen Han Yu, edebi kişiliğinde bunu ön plana çıkarmaktan kaçınmamıştır. Çalışmada ele alınan şiirlerinden ilkinde Konfüçyüs öğretilerinden olan ideal insan ve tian kavramlarını açık bir şekilde işlemiş, tian’e aykırı hareket edecek olan kişilerin yaşayacağı olumsuzluklara dikkat çekmiştir. İkinci şiirde, doğa öğelerini kullanarak yaşadığı yalnızlığı ve kırgınlığı anlatmaktadır. Yaşadığı dönem her ne kadar edebiyat ve şiirde pek çok gelişmenin yaşandığı bir dönem olsa da Nar Çiçeği başlıklı şiiri, sadece kendi içsel dünyası hakkında değil, eleştirir nitelikte eserler ortaya koyduğu için dönemin yöneticilerinin Han Yu’nün şiirlerine bakış açıları hakkında da bilgi vermektedir. Çalışmaya konu olan son şiirde şeftali çiçekleri metafor olarak kullanılmış ve şiirlerinin diğer şairlerin eserlerinden farklı olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte kendisinin öğretmen kimliğine de vurgu yaparak şeftali çiçeği benzetmesi ile pek çok öğrenci yetiştirdiği anlatılmaktadır.

¹² Altı Sanat hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ceylan, 2023, s. 95-107.

Nesir ve şiir türünde eserler ortaya koymuş, dönemin edebiyat anlayışına farklılıklar getirmiş, yaşadığı dönemde pek çok şair ve yazar tarafından desteklenmiş olan Han Yu, Han-Meng Şiir Okulunun kurucularından biri olarak kayıtlarda yerini almıştır. Günümüzde pek çok araştırmacı Han Yu'nün eserlerini incelemekte, eserlerinde sakladığı anlam ve bilgileri araştırmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, Ş. (2022). Tang Hanedanlığında bir Türk: An Lushan (安祿山). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 58, 169-189.
- Ceylan, E. (2023). Çin kültüründe bambu. *Şarkiyat Mecmuası*, 42, 95-107. doi:10.26650/jos.1247157
- Ceylan, F. E. (2020). Konfüçyüs ve Çin felsefesinin temelleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, 2(1), 142-148. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ufced/issue/55425/752933> adresinden alındı
- Chen, C. (2012, 8). Han Yu Zhi Si de Qiannian Yituan. *Huanqiu Renwu*, 8, http://paper.people.com.cn/hqrw/html/2012-03/26/content_1030220.htm?div=-1# adresinden alındı
- Çetin, N. (2019). *Şiir çözümlene yöntemi*. Akçağ Yayınları.
- Eberhard, W. (1995). *Çin tarihi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Fang, S. (2013). *Zhongguo Lishi Ji Nian Biao*. Shanghai Shudian Chubanshi.
- Gu, Q. (2009). *Tangshi Sanbai Shou* (Cilt 1). Zhonghua Shuju.
- Kalkır, N. (2018). Konfüçyüs'ün yönetim anlayışı üzerine bir analiz. *Current Research in Social Sciences*, 4(3), 97-107. doi:10.30613/uresosc.449190
- Luo, Y. (2011). *Brill's humanities in China library : Concise history of Chinese literature* (Cilt 4). (L. Zhang & A. Schneider, Dü). Brill. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/karamanoglu-ebooks/detail.action?docID=770739> adresinden alındı
- McCraw, D. (2016). Yuanhe poetry sequences: A new look. *Journal of the American Oriental Society*, 136(1), 69-97. doi:<https://doi.org/10.7817/jameroriesoci.136.1.69>
- Meng, W., Yan, Q. ve Chen, X. (2006). *Qianjiq Shi Jianshang Cidian*. Shijie Tushu Chuban Gongsı.
- Moran, B. (2022). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İletişim Yayınları.
- Pamuk Öztürk, N. (2017). Tang Hanedanlığı döneminde Batı Bölgesi'nde yaşayan Türk kavimlerinin Çin kıyafetlerine etkileri. *Toroslardan Tanrı Dağlarına Genel Türk Tarihine Adanmış Bir Ömür, Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu 75. Doğum Yılına Armağan* (s. 301-318). içinde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Pamuk Öztürk, N. (2020). Tang Hanedanlığı dönemi Çin şiiri, Wang Wei ve Meng Haoran'ın“Beş İmli Dört Mısıralı Şiir (五言绝句)” Özelliğine Göre Yazılmış Şiirleri Üzerine Bir İnceleme. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(2), 405-414. DOI: 10.29110/soylemdergi.792204
- Shi, A. (2023, 07 14). *Gugong Bowuyuan*. <https://www.dpm.org.cn/collection/impres/234438>
- Tang, G. (1998). *Han Yu Shi xuan Zhu*. Shanghai Guji Chubanshe.
- Wang, Z. (2009). *Song Gushi Xue Hanyu*. Beijing Yuyan Daxue Chubanshe.
- Xu, L. (2003). *Tang Chao Wenhua Shi*. Shanghai Fudan Daxue Chubanshe.
- Zhongguo Zhexue Shu Dianzi Hua (2023, 02 Ekim). Xin Tang Shu (a), Liezhuan Yi Bai Yi, Han Yu. <https://ctext.org/library.pl?if=gb&remap=gb&file=4704&page=85&>
- Zhongguo Zhexue Shu Dianzi Hua (2023, 02 Ekim). Xin Tang Shu (b), Liezhuan Yi Bai Er Shi Wu, Ru Xue Xia. <https://ctext.org/library.pl?if=gb&file=4712&page=70&remap=gb#ctext:821445>
- Zhongguo Zhexue Shu Dianzi Hua (2023, 02 Ekim). Xin Tang Shu (c), Liezhuan Yi Bai Yi, Han Yu. <https://ctext.org/library.pl?if=gb&remap=gb&file=4704&page=107&>

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacılar verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Beyanı

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.